

Verslag van de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging voor Auteursrecht, gehouden op 2 februari 2018 in de Tolhuistuin te Amsterdam

Aanwezig: mr. H.J.A. Klasens, mr. S.R.M.T. Janssen, mr. R.M. Mijsbergen, mr. S.D. Bakker, mr. M.S. van der Jagt, mr. E.C. Menkhorst, mr. S. van Loon, mr. R.J.F. Wigma, mr. F.J. Heideman, mr. M. Coops, C. Kuiters, mr. C. van Rij, mr. B. van Straaten, mr. L. Rozenberg, mr. A. van Toon, mr. J. Boerstool en anderen die de presentielijst niet hebben getekend.

De bestuursleden: C.A. Zuidema (CZ), P.H. Blok (PB), M.R. de Zwaan (MdZ), M. Schok (MSch) (penningmeester), M.M.M. van Eechoud (MvE) (Vice-voorzitter), M.R.F. Senftleben (MSenft), A.A. Quaadvlieg (AQ), C.B. van der Net (CvdN).
Afwezig: J.M.B. Seignette (JS) (voorzitter), J.G.M. Kroeze (AK) (secretaris)

Wetenschappelijk gedeelte

Het onderwerp van het wetenschappelijk gedeelte is: 'Het uitgeversrecht revisited'

De dagvoorzitter, mr. C.B. van der Net, heet iedereen welkom en opent het wetenschappelijk gedeelte van de vergadering.

De dag is ingedeeld in twee delen, het eerste deel, tot 14.30 uur, wordt behandeld door mr. P. Kreijger waarin hij het onderwerp behandelt: Aandeel voor uitgevers in incasso van wettelijke vergoedingsrechten – artikel 12 ontwerp DSM richtlijn (de 'Reprobel fix'). Hierna spreekt dr. S. van Gompel over het onderwerp: 'Een eigen recht voor uitgevers van perspublicaties – artikel 11 ontwerp DSM richtlijn'. Na de pauze wordt de paneldiscussie geleid door de dagvoorzitter.

Aandeel voor uitgevers in incasso van wettelijke vergoedingsrechten – artikel 12 ontwerp DSM richtlijn (de 'Reprobel fix') - Mr. Paul Kreijger (Visser, Schaap & Kreijger)

Kreijger geeft een presentatie aan de hand van powerpointsheets. Deze presentatie is op de website van de VvA geplaatst¹.

Een eigen recht voor uitgevers van perspublicaties – artikel 11 ontwerp DSM richtlijn - Dr. Stef van Gompel (IVIR, UvA)

Van Gompel geeft een presentatie aan de hand van powerpointsheets. Deze presentatie is op de website van de VvA geplaatst².

Er wordt gepauzeerd tot 15.30 uur.

Paneldiscussie:

De paneldiscussie wordt geleid door Cyril van der Net. Het panel wordt gevormd door:

Mira Herens (NvJ)
Mireille van Eechoud (IVIR, UvA)
Vincent van den Eijnde (Pictoright)
Stef van Gompel (IVIR, UvA)
Paul Kreijger (Visser, Schaap & Kreijger)
Sebastiaan Moll (NDP)
Marcel van Lingen (ANP)

De voorzitter stelt het panel de volgende vragen:

1. Hebben uitgevers een eigen recht nodig? Zo ja, vanuit welk belang? Waarom volstaat het auteursrecht niet?

Moll werkt bij NDP Nieuwsmedia, de branchevereniging voor commerciële nieuwsbedrijven in Nederland die zicht inzet voor het uitgeversrecht in de vorm zoals de Europese Commissie het heeft voorgesteld. Hij vindt dit een goed voorstel. Zoals Van Gompel uiteen zette is journalistiek

¹ www.verenigingvoorauteursrecht.nl

² www.verenigingvoorauteursrecht.nl

erg belangrijk en het uitgeversrecht is een gepaste manier om de toekomst van kwaliteitsjournalistiek te beschermen. Uitgevers investeren jaarlijks, alleen al in Nederland, ongeveer een miljard aan het tot stand brengen van kwaliteitscontent. De wijze waarop consumenten content tot zich nemen is, door de digitalisering, de laatste jaren erg veranderd. Er zijn business modellen ontstaan die zijn gebaseerd op content die door andere partijen tot stand is gebracht. Kopiëren van content is goedkoper dan het zelf tot stand brengen. 57 % van Europeanen neemt nieuws tot zich via internet en via social media, zoekmachines en aggregatie diensten. Vervolgens klikt 47% niet door naar de oorspronkelijke nieuwsbron. Kortom: van de helft van de online nieuws consumenten verdienen uitgevers geen cent. Er wordt geen advertentie getoond aan deze consumenten. De verhoudingen worden steeds schever. Op den duur vormt dit een reëel risico voor de kwaliteitsjournalistiek in Europa.

De vraag is hoe dit kan worden opgelost. Hij is van mening dat het auteursrecht niet volstaat. Het is een bouwwerk dat al meer dan 100 jaar een mooi fundament vormt maar nu niet voor een oplossing kan zorgen. In Nederland is er een werkgevers auteursrecht, maar dit is niet overal in de EU het geval. Op dit moment is dit alleen in Slovenië, Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

Moll noemt een aantal problemen. Hij noemt de niet-exclusieve licenties waar uitgevers vaak mee werken, de chain of rights-problematiek, het feit dat er per inbreukgeval bewezen moet worden dat er daadwerkelijk sprake is van inbreuk, en het probleem van snippets, waardoor er geen bezoek wordt gebracht aan de site zelf.

Hij meent dat het uitgeversrecht een goed naburig recht is om de investering die uitgevers hebben gedaan te beschermen. Ook benoemt hij vergelijkbare groepen, zoals muziekproducers en filmproducenten en omroepen, die een vergelijkbaar recht hebben.

De voorzitter geeft het woord aan Mira Herens (NvJ) en vraagt het standpunt van de journalisten. Ze stelt dat het uitgeversrecht de uitgevers niet gaat helpen en het de (freelance) journalisten zal schaden. Ze ziet dagelijks de contracten van de grote dagbladuitgevers. Er zijn in Nederland momenteel twee concerns en die bezitten alle nationale en regionale titels en regionale internet sites en het gevolg daarvan voor de freelance journalist is dat deze moet tekenen bij de kruisjes. Men heeft weinig te zeggen. De uitgevers hebben al veel rechten en er hoeft er geen extra recht bij te komen. Door hun machtspositie kunnen zij zodanig contracten opleggen dat zij daar al over beschikken. Er staat in de richtlijn dat het niet tegen de journalisten gebruikt mag worden, maar het geeft wel weer een extra argument om weer wat aan de vergoeding te gaan knabbelen. Ze noemt het voorbeeld van Blendle. Contracten zaten toen nog niet goed in elkaar. Al het materiaal is in licentie aan Blendle gegeven. De journalist had het nakijken en werd gehinderd door het mededingingsrecht. Doordat het allemaal zelfstandige ondernemers waren was het moeilijk om hen als groep te vertegenwoordigen. PvdA en GroenLinks gaan zich sterk maken voor het collectief onderhandelen voor ZZP'ers (ook fotografen en journalisten). Op dit moment is het heel erg nodig om een vuist te kunnen maken tegen de contracten die er aan gaan komen. Het enige waarover Herens het met de uitgevers eens is, is dat kwaliteitsjournalistiek heel erg belangrijk is. Dit moet absoluut vanuit Europa ondersteund worden, maar niet op deze manier.

De voorzitter dankt Herens en geeft aan dat de druk op de Raad ontzettend groot is om snel te komen met een besluit. In 2019 worden er verkiezingen uitgeschreven voor een nieuw Europees Parlement. Dus als men wil dat deze richtlijn snel tot stand komt, dan zal die trilog met het EP snel moeten worden aangegaan, in de tweede helft van 2018. Dit betekent dat onder het Bulgaarse voorzitterschap de eerste helft van 2018 de druk heel groot zal zijn om beslissingen te nemen. Dit geldt ook voor beslissingen over art. 11. Aanvankelijk waren er twee posities die tegenover elkaar stonden, nl. het naburig recht en het rechtsvermoeden, en inmiddels neemt de politieke druk bij de lidstaten toe. Er wordt een compromis gezocht. Eén zo'n compromis is een uitgekleeft naburig recht. Een andere mogelijkheid is om alle lidstaten de keuze te geven om voor het naburig recht of het rechtsvermoeden te kiezen. Hierdoor komt er geen harmonisatie. De voorzitter vraagt aan de wetenschappers hoe zij aankijken tegen deze optie.

Van Eechoud geeft aan dat de midden optie, een facultatief uitgekleeft uitgeversrecht, zou illustreren hoe triest het gesteld is met de kwaliteit van wetgeving op Europees niveau. Een van de problemen van de voorstellen die er nu liggen, is dat er een fatsoenlijke probleemanalyse

ontbreekt. Wat is het probleem? Is IE een instrument om het op te lossen? Als het antwoord bevestigend is, hoe moet men dit dan vormgeven? Hierbij dienen alle belangen in acht genomen te worden. Er is momenteel overal een sterke trend naar steeds meer ZZP'ers en freelancers. Dan is het vreemd om de kant van uitgevers te gaan versterken.

Door structurele veranderingen in advertentie markten verschuift alles steeds meer naar online. De ontwikkeling van print in Nederland, bijvoorbeeld de advertenties in papieren tijdschriften en kranten, was in 2013 nog 430 mln. waard en 4 jaar later nog maar 330 mln. De oplage cijfers blijven ook dalen. De uitgaven voor online advertising, bijvoorbeeld display, websites, social media en google search, groeit elk jaar met 10-15%. Deze markt is in Nederland al meer dan 1,5 mld. waard.

De vraag is of met het IE-recht iets kan worden veranderd aan hoe adverteerders hun budget uitgeven. Van Eechoud denkt van niet en dat alleen al is een reden om niet voor het uitgeversrecht te kiezen.

De voorzitter stelt een afgezwakt naburig recht en het auteursrechtelijk rechtsvermoeden aan de orde. Zou het rechtsvermoeden dan beter zijn dan het naburig recht?

Van Gompel geeft aan dat hij niet tegen het rechtsvermoeden is. Men gaat er nu al van uit dat de uitgevers bepaalde rechten ofwel in overdracht hebben gekregen ofwel bezitten vanwege het werkgevers auteursrecht en dat ze dit kunnen handhaven. Als er in de wet komt dat er een vermoeden is dat ze dat kunnen, is dat volgens hem heel handig.

Hij vindt het een groot risico om in te zetten op een recht waarvan men niet zeker weet of het uitgevers verder gaat helpen. En het is de vraag of men later, met een beter voorstel nogmaals gehoor zal kunnen krijgen bij politici. Het gevaar is dat er wordt ingezet op iets wat ogenschijnlijk vooruit helpt, maar wat sterk onzeker is.

De voorzitter brengt de snippets ter sprake. Het HvJ-EU heeft uitgemaakt dat hyperlinks niet zullen worden bestreken door het naburig recht (in het algemeen niet door het auteursrecht, als er maar wordt gelinkt naar een legale bron), het helemaal integraal overnemen van een perspublicatie valt onder het auteurs- en naburig recht. Maar in hoeverre vallen kleine hoeveelheden tekst die rondom een hyperlink zitten onder het nieuwe naburig recht? Voor het naburig recht is nu de oplossing gekozen dat er in ieder geval sprake moet zijn van voldoende mate van originaliteit, een persoonlijke stempel van de maker. Er zijn ook veel lidstaten die liever een ander pad op zouden willen gaan, bijvoorbeeld woorden tellen. Zij vinden dat hyperlinks mag en daarnaast mag men dan nog een klein zinnetje toevoegen als dit maar beperkt blijft tot een bepaald aantal woorden.

Hugenholtz spreekt over naburige rechten die al bestaan, bijvoorbeeld het fonogrammen recht. Hier wordt de inhoud niet bepaald door originaliteit. Dat is volgens hem ook logisch want het is een naburig recht en daar heeft de originaliteit niets mee te maken. Als men dit nieuwe recht op een conceptueel enigszins solide grondslag zou willen vestigen, dan zou daar op dezelfde manier mee moeten worden omgegaan. Hij vindt het logisch om de reikwijdte niet te relateren aan de originaliteit, maar aan de mate waarin de door naburig recht beschermde inspanning in de overname is weerspiegeld. Hij verwijst naar de maatstaven uit het databankenrecht. Dit recht heeft op dezelfde wijze inhoud gekregen bijvoorbeeld in het arrest van het HvJ EU in British Horseracing³. Hierin wordt gesteld dat de reikwijdte wordt bepaald door de vraag of wat is overgenomen substantieel is in relatie tot de oorspronkelijke investering. Dat zou men hierbij ook kunnen doen. Hij is van mening dat door deze inrichting een consistent naburig recht zal worden gevormd.

De voorzitter vraagt wat Hugenholtz ervan vindt dat de reikwijdte van het auteursrecht en de naburige rechten mogelijk niet hetzelfde is.

Hugenholtz vindt dit normaal. Dit werkt in de muziekwereld ook zo, er is een fonogrammenrecht waarvan de reikwijdte heel anders is dan van het auteursrecht van het onderliggende werk.

³ HvJ EU 9 november 2004, zaak C-203/02 British Horseracing Board tegen William Hill Organisation, ECLI:EU:C:2004:695

Het object van een naburig recht is niet hetzelfde als het object van het auteursrecht. De ontstaanscriteria zijn ook verschillend. Dit zou volgens hem duidelijker moeten zijn in het voorstel. Hij meent dat Europese Commissie daar niet goed over heeft nagedacht.

De voorzitter vult aan dat de snippets discussie nu in ieder geval duidelijker is dan in het oorspronkelijke voorstel.

Hugenholtz verwijst i.v.m. het vrijlaten van snippets naar Duitsland. Zelfs Google kon eronderuit komen omdat de snippets er net buiten vielen.

Senftleben geeft aan dat zoekresultaten automatisch worden gegenereerd. Als daar de Infopaq-benadering⁴ op wordt losgelaten, kan er niet worden uitgesloten dat, in de massaprocedure waarin dagelijks duizenden nieuwsitems automatisch worden gegenereerd, daar zo nu en dan een snippet tussen zit die wel een oorspronkelijk karakter heeft. Hij denkt niet dat de zoekmachines zullen overstappen naar een systeem waar individueel wordt bekeken waar de meest kernachtige zin in zo'n artikel is. Hij verwijst naar de uitspraken van Van Gompel over de uitsluiting van nieuws feiten van auteursrechtelijke bescherming en stelt de vraag of je in het digitale tijdperk, waarbij op internet zoekresultaten één van de primaire technologieën is om toegang tot nieuws te krijgen, het nog redelijk is om dit te gaan beperken.

Verder verwijst hij naar Duitsland en Spanje. Daar is het misgegaan met het naburig recht omdat de zoekmachines het konden maken om een bepaalde periode Duits en Spaans nieuws niet langer te indexereren. Hij meent dat als heel Europa de handen ineens zou slaan het zoveel nieuws zou betreffen dat een nieuws agitator het niet meer kan maken om geen contracten te sluiten over dat naburig recht. Als dit zo is dan is de keuzebenadering schadelijk. Er zijn dan niet 28 lidstaten waarop dit van toepassing zal zijn, maar het betreft slechts die lidstaten die wel kiezen voor het naburig recht. Hij vraagt zich ook af of we er wel op kunnen vertrouwen dat Europees nieuws in z'n geheel zo'n grote impact heeft dat geen agitator het nog langer kan volhouden om het niet te indexereren.

De vraag is of, als het naar Europees niveau getrokken zal worden, er dan wel geld zal vloeien uit het naburige recht. Senftleben is er niet voor.

In verband met het publieke domein komt de vraag op of de value gap discussie een oplossing kan bieden. Het probleem bij fotografen en persbureaus is dat ze zelf nog wel iets zouden kunnen doen tegen bv. Google, maar ze willen ook dat ze worden gevonden. Ook al hebben ze dat recht, ze zullen het niet gaan gebruiken uit vrees om te worden verwijderd. Als het in de value gap discussie wordt geplaatst dan wordt het collectief geregeld. Dan zou kunnen worden geregeld dat bv. Google een stuk inkomsten zal moeten delen met rechthebbenden. Daarna kan de volgende discussie worden gevoerd, nl. of de makers en de uitgevers net zoveel zouden moeten delen.

De voorzitter geeft het woord aan Moll.

Hij ziet de problemen van de pers sector. Daar is men het snel over eens, het uitgeversrecht biedt niet de oplossing. Maar hij vraagt zich af wat dan wel de oplossing is.

Van Eechoud reageert hierop. Ze noemt de ontwikkelingen in de netwerk economie, de manier waarop de industrieën in elkaar zitten, het belang van netwerken daarin en de snelle manier waarop men een dominante positie kan krijgen op markten. Op heel veel andere domeinen spelen dezelfde problemen. De Europese wetgeving gaat hiermee niet echt aan de slag. Het is van belang om een visie te ontwikkelen hoe er met deze nieuwe economie en machtsposities dient te worden omgegaan. Van Eechoud roept de vraag op of de advertentie markten anders moeten worden of dat het mededingingsrecht op de schop zou moeten. Ze vermoedt dat de oplossing eerder daar ligt dan bij het IE-recht.

⁴ HvJ EU 16 juli 2009, IEF8070; zaak C-5/08 Infopaq International A/S tegen Danske Dagblades Forening, ECLI:EU:C:2009:465

Hugenholtz geeft aan dat de industrie zichzelf zal moeten gaan hervormen. Voor een deel zal het er heel anders uit gaan zien dan nu. De overheid en wetgever hebben beperkte invloed hierop, maar er kan wel iets van het verleden worden geleerd. Toen de televisie reclame werd ingevoerd was dat ook moeilijk voor de pers. Uiteindelijk is dit gelegaliseerd. Er zijn nu fondsen gecreëerd om uitgeverijen te helpen met het herstructureren. Er zijn ook fondsen beschikbaar gesteld om kranten nog een tijdje te helpen (Bedrijfsfonds voor de pers). Deze revolutie zou ook aangegrepen kunnen worden om subsidie vanuit de Europese Unie te vragen. Bijvoorbeeld Google en Facebook zouden meer belasting kunnen gaan betalen en een deel zou gekanaliseerd kunnen worden in een fonds om de media in Europa te herstructureren. Een deel van dit fonds zou specifiek kunnen worden bestemd voor kwaliteitsjournalisten. Daarnaast zou er aan lagere btw tarieven kunnen worden gedacht. Deze oplossingen hebben niets met het IE-recht te maken maar het zijn wel modellen die al bestaan en in het mediarecht al zijn verankerd. Dat zijn volgens hem veel effectievere manieren dan het uitgeversrecht.

Senftleben vertelt nog dat ze onderzoeken hebben gedaan naar de verdienmodellen in de uitgeverwereld. Hier zijn bemoedigende resultaten uit gekomen en gepubliceerd. Op dit moment zijn belangrijke ontwikkelingen op gang gekomen. De uitgevers stappen over van de traditionele focus op de individuele titel naar de databank gedachte dat men premium aanbieder kan worden van databanken over bepaalde onderwerpen. De uitgevers die werden geïnterviewd waren het erover eens dat het in deze richting zou moeten gaan. Daar zien zij nieuwe verdienmogelijkheden voor de toekomst. Ondersteuning van deze overstap zou ertoe kunnen leiden dat er nieuwe verdienmodellen ontstaan. Het gaat erom dat uitgevers informatie componenten ontwikkelen die voor databanken een meerwaarde hebben en die kunnen worden ingekocht. Dan moeten uitgevers wel een soort tech bedrijf zijn dat die functionaliteit kan bieden.

Moll reageert hierop dat als uitgevers samen gaan met tech-bedrijven, dit iets anders is dan iemand die op een zolderkamer een nieuwsdienst opzet en vervolgens gaat groeien en gebruik maakt van content van uitgevers zonder dat daar ooit afspraken over gemaakt zijn. Juist het uitgeversrecht biedt volgens Moll een goede achtergrond om tot eerlijke overeenkomsten te komen over het gebruik van content van nieuwsuitgevers waar eventueel een derde aan verdient.

De voorzitter rond de discussie over art. 11 hierbij af en stapt over op de Reprobel-fix. Hij stelt ter discussie wat het effect zou zijn als de optie uit de richtlijn wordt gelicht en in de wet wordt gezet. Hij vraagt aan Van den Eijnde of uitgevers en auteurs dan, binnen de muren van een collectieve beheersorganisatie, tot een vergelijk zullen komen hoe het geld moet worden verdeeld. Of is de geest al uit de fles met de Reprobel uitspraak? Of is de verhouding door deze uitspraak verstoord geraakt?

Van den Eijnde antwoordt dat de relatie al veel langer is verstoord. Zijn kritiek op de huidige voorstellen is dat het lijkt alsof de uitgevers een groot probleem hebben. Er zijn dan wel artikelen over auteurscontractenrecht bepalingen, maar deze zijn heel licht. Volgens hem hebben juist de auteurs een groot probleem. Het gaat met de exploitatie contracten tussen producenten, uitgevers, exploitanten en makers totaal de verkeerde kant op. Alle rechten worden naar binnen gehaald. Er zouden wat hem betreft andere bepalingen in de richtlijn moeten staan. Na de uitspraak was er wat onrust, maar binnen de cbo's waar hij bij betrokken is, wordt er overlegd hoe dit kan worden opgelost.

Hij meent dat een fix op zichzelf een goed idee is maar er moet wel naar de gehele markt worden gekeken. Alle partijen moeten er gelijkwaardig in staan.

Kreijger reageert op de vraag 'moet Reprobel gefixt worden?' Men denkt daar verschillend over. Van den Eijnde heeft dit vanuit cbo-perspectief beantwoord. Het doet hem denken aan de discussie over de kabelregeling. Er vielen gelden weg en dat moest worden gerepareerd. Hoe het geld uiteindelijk verdeeld wordt, is een rechtspolitieke vraag. Wel denkt hij dat er meer bij betrokken is dan het enkel overpennen van een artikel. Het vergt hulp van de wetgever om partijen tot een zeker vergelijk te brengen. Hij vindt het standpunt van Van den Eijnde heel helder maar begrijpt ook dat uitgevers dit anders zien. Dus óf er gefixt moet worden is een politieke vraag, maar als men gaat fixen moet er door de wetgever wel wat meer handen en voeten aan worden gegeven.

De voorzitter haalt het voorbeeld aan van de fonogrammen. In de wet is nadrukkelijk opgenomen hoe zo'n vergoeding tussen uitvoerende kunstenaars en producenten van fonogrammen moet worden verdeeld. In dit geval wordt het gelijk verdeeld. Maar een wetgever kan ook overwegen om op te nemen dat er bij Algemene Maatregel van Bestuur nadere regels kunnen worden opgenomen over hoe zo'n vergoeding moet worden verdeeld.

Van den Eijnde kijkt naar het hele collectieve beheer. Het is moeilijk want er zijn verschillende belangen, het is niet titel-specifiek en er zitten onderzoeken erachter. Het komt volgens hem aan op onderhandelen. Reprobel was een enorme verschuiving binnen de machtsverhoudingen. Toch is men in redelijke harmonie ergens gekomen. De wetgever moet de partijen die aan tafel zitten er zeker bij betrekken. De auteurs hebben wensen en de uitgevers hebben ook wensen. Ook in de internationale gemeenschap is er veel discussie over deze bepaling. Zijn conclusie is dat de samenwerking op nationaal niveau moet worden doorgezet om samen met de wetgever tot iets goeds te komen.

De voorzitter sluit om 17.00 de vergadering, dankt Van Gompel en Kreijger voor hun presentatie, de panelleden voor hun bijdragen, en de aanwezigen voor hun deelname. Daarna nodigt hij iedereen uit voor de borrel.